

Ár 2015, föstudaginn 12. júní, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Oddur Ólason og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 13/2015:**

M
gegn
F.

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 18. febrúar 2015, með kvörtun sóknaraðila, dags. 16. febrúar 2015. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 23. febrúar 2015, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 24. mars 2015. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. 26. mars 2015, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 9. apríl 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 12. júní 2015.

II.

Málsatvik.

Með tölvubréfi, dags. 29. júní 2007, óskaði sóknaraðili eftir lánafyrirgreiðslu frá varnaraðila í tengslum við byggingu sumarbústaðar.

Þann 5. júlí 2007, undirrituðu sóknaraðili og varnaraðili samning um svonefnda reikningslánalínu sem fékk númerið X. Samningurinn veitti sóknaraðila heimild fyrir láni og fól samningurinn í sér skuldbindingu af hálfu varnaraðila um að hafa til reiðu fyrir sóknaraðila „*reikningslánalínu að fjárhæð kr. 20.000.000*“.

Í samningnum kom fram að innan þeirra marka væri sóknaraðila heimilt að taka lán hjá varnaraðila í öllum algengum erlendum gjaldmiðlum sem varnaraðili ætti viðskipti með. Í 3. gr. samningsins, var mælt fyrir um það að hver lánshluti teldist sjálfstætt lán og að hámarkstími hans takmarkaðist af gildistíma samningsins. Í samningnum var nánar kveðið á um lánaskilmála, svo sem um það hvernig standa bæri að útgreiðslu lánsfjárins, endurgreiðslu lána og fleira. Samkvæmt grein 4.5 samningsins átti hver lánshluti að greiðast inn á reikning lántaka „*miðað við kaupgengi hvernar myntar hjá bankanum á útborgunardegi*“. Sóknaraðili gerir athugasemdir við grein 4.5., sem nánar verður gerð grein fyrir í umkvörtunarefni sóknaraðila. Um vaxtakjör var

fjallað í 5. gr. samningsins en þar kom fram að vaxtakjör hvers lánshlusta væru LIBOR-vextir að viðbættu 1,85% álagi. Þá var í grein 7.1. mælt fyrir um það að afborganir, vexti og dráttarvexti eða aðrar greiðslur skyldi greiða í íslenskum krónum samkvæmt sölugengi varnaraðila á gjalddaga. Þó var jafnframt kveðið á um það að lántaka væri einnig heimilt að greiða í lántökumyntum. Þá kom fram að samningurinn gengi í gildi við undirritun og gildi til 10. janúar 2008.

Samdægurs, hinn 5. júlí 2007, ritaði sóknaraðili undir lánsbeiðni, sem var fylgiskjal við viðskiptasamninginn þar sem hann óskaði eftir að draga á lánið í fyrsta sinn. Óskað var eftir að lántökudagur væri 6. júlí 2007 og nam fjárhæð ádráttarins kr. 12.000.000 og var ritað á lánsbeiðnina að ádrátturinn væri „100% EUR“. Gjaldalagi samkvæmt beiðninni var 10. janúar 2008 og vaxtakjör í samræmi við ákvæði samningsins, LIBOR-vextir að viðbættu 1,85% álagi. Lánið, sem var að fjárhæð EUR 144.630,59, var greitt út á gjaldeyrisreikning sóknaraðila, dags. 6. júlí 2007, og yfirlit yfir stöðu gjaldeyrisreiknings sóknaraðila nr. 0111-38-710505 í júlí 2007.

Varnaraðili vísar til þess í málsatvikalýsingu sinni að með undirritun lánsbeiðninnar, dags. 5. júlí 2007, hafi sóknaraðili dregið á reikningsláanalínuna í fyrsta sinn en sóknaraðili vill meina að um framlengingu hafi verið að ræða. Varnaraðili telur að sóknaraðili hafi dregið fimm sinnum á lántökuheimildina samkvæmt viðskiptasamningnum en sóknaraðili vill hins vegar meina að aðeins einu sinni hafi verið dregið á reikningsláanalínu. Það hafi verið við fyrsta ádrátt sem sóknaraðila var veitt lán á grundvelli reikningsláanalínunnar, en í öll hin skiptin hafi eingöngu verið að framlengja láninu og hafi þeir ádrættir í raun og veru aðeins verið skilmálabreyting lánsins.

Að ósk sóknaraðila voru kr. 7.000.000 skuldfærðar af tékkareikningi hans þann 10. janúar 2008 og fyrir þær voru keyptar EUR 75.651,14 sem voru greiddar inn á lánið. Sóknaraðili vísar þó til þess að greiðslan hafi verið innt af hendi til varnaraðila í íslenskum krónum, annars vegar með greiðslu af tékkareikningi sóknaraðila í íslenskum krónum og hins vegar með útgáfu skuldabréfa til varnaraðila sem hafi verið í íslenskum krónum. Eftirstöðvar lánsins námu þá 6.181.088 og var það framlengt til 10. júlí 2008.

Sóknaraðili telur svo að lánið hafi verið framlengt í þriggja gang eftir þetta. Lánið var aftur fært yfir í evrur þann 10. júlí 2008 og lánið framlengt í þeirri mynt. Viðauki við viðskiptasamninginn var undirritaður í hvert sinn sem lánið var framlengt. Sóknaraðili efndi skuldbindingar sínar í samræmi við ákvæði reikningsláanalínunnar og greiddi varnaraðila íslenskar krónur.

Sóknaraðili undirritaði aðra lánsbeiðni þar sem eftirstöðvar fyrsta ádráttarins, sem var að fjárhæð EUR 73.645,37, voru framlengdar til 10. júlí 2008. Vaxtakjör voru óbreytt, LIBOR-vextir að viðbættu 1,85% álagi. Samhliða var undirritaður viðauki við viðskiptasamninginn þar sem breytingar voru gerðar á hámarksfjárhæð og gildistíma samningsins.

Þann 25. júní 2008, undirritaði sóknaraðili þriðju lánsbeiðnina þar sem eftirstöðvar lánsins, sem þá var að fjárhæð EUR 76.062,18 voru framlengdar til 10. júlí 2009. Vaxtakjör þessa hluta voru LIBOR-vextir að viðbættu 2,75% álagi. Samhliða var undirritaður viðauki við viðskiptasamninginn þar sem breytingar voru gerðar á hámarksfjárhæð og gildistíma samningsins og álagi á vexti.

Í október 2008, var lán sóknaraðila meðal þeirra lána sem voru flutt frá F til varnaraðila í samræmi við ákvarðanir Fjármálaeftirlitsins.

Þann 1. apríl 2009, undirritaði sóknaraðili fjórðu lánsbeiðnina þar sem eftirstöðvar lánsins, sem þá var að fjárhæð EUR 82.329,52 voru framlengdar til 1. maí 2010. Vaxtakjör voru óbreytt, LIBOR-vextir að viðbættu 2,75% álagi. Samhliða var

undirritaður viðauki við viðskiptasamninginn þar sem breytingar voru gerðar á hámarksfjárhæð og gildistíma samningsins.

Þann 21. apríl 2010, undirritaði sóknaraðili fimmtu og síðustu lánsbeiðnina þar sem eftirstöðvar lánsins, að fjárhæð EUR 85.058,83, voru framlengdar til 5. júlí 2010. Samhliða var undirritaður viðauki við viðskiptasamninginn þar sem breytingar voru gerðar á gildistíma samningsins.

Þann 23. júlí 2010, gaf sóknaraðili út tvö veðskuldabréf til varnaraðila. Hluta af andvirði þeirra, eða kr. 13.532.363, var ráðstafað til kaupa á EUR 86.104,36, sem var ráðstafað til uppgreiðslu á síðasta leggnum þann 30. júlí sama ár. Sóknaraðili vísar þó til þess að greiðslan hafi verið innt af hendi til varnaraðila í íslenskum krónum, annars vegar með greiðslu af tékkareikningi sóknaraðila í íslenskum krónum og hins vegar með útgáfu skuldabréfa til varnaraðila sem voru í íslenskum krónum. Sóknaraðili efndi skuldbindingar sínar í samræmi við ákvæði reikningslánalínunnar og greiddi varnaraðila íslenskur krónur.

Með bréfi, dags. 3. ágúst 2010, tilkynnti varnaraðili sóknaraðila að það hafi verið mat varnaraðila að lán hans nr. X, falli ekki undir fordæmisgildi dóms Hæstaréttar frá 9. júní 2011 í máli nr. 155/2011 og því myndi varnaraðili ekki endurreikna lánið.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst viðurkenningar á að lán á grundvelli viðskiptasamnings um reikningslánalínu nr. X hafi verið í íslenskum krónum og bundið gengi evru til verðtryggingar í andstöðu við VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Að auki krefst sóknaraðili þess að varnaraðili endurreikni áður nefnt lán til samræmis við viðeigandi fordæmi Hæstaréttar Íslands og endurgreiði sóknaraðila þá fjármuni sem ofgreiddir hafi verið, sökum hinnar ólögmætu verðtryggingar, við uppgreiðslu lánsins.

Sóknaraðili vísar til þess að hann hafi greitt upp umrætt lán miðað við dags. 30. júlí 2010, og að uppgreiðslan hafi farið fram í íslenskum krónum. Sóknaraðili telur að við uppgreiðslu lánsins hafi hann ofgreitt varnaraðila fjárhæð sem nemi ólögmætri verðtryggingu lánsins og því beri varnaraðila að endurreikna lánið og endurgreiða sóknaraðila hið ofgreidda fé.

Sóknaraðili vísar til þess að forsíða viðskiptasamningsins tilgreini að um sé að ræða viðskiptasamning um reikningslánalínu að fjárhæð kr. 20.000.000. Beri þessi tilgreining lánsins á forsíðu samningsins ekki annað með sér en um sé að ræða lán í íslenskum krónum, sbr. einnig upphafsorð viðskiptasamningsins en þar segir: „*Þar sem bankinn hefur samþykkt að veita lántaka rekstrarfjármögnun í formi reikningslánalínu að fjárhæð kr. 20.000.000,- tuttugu milljónir 00/100,...*“

Í grein 2.1. í viðskiptasamningnum, undir fyrirsögninni „*Lánsheimild*“ sé tilgreint að sóknaraðili hafi aðgang að reikningslánalínu að fjárhæð kr. 20.000.000 og í viðauka við viðskiptasamninginn, dags. 10. janúar 2008, sé tilgreint í upphafsorðum að aðilar hafi gert með sér samning um að varnaraðili láni sóknaraðila allt að kr. 20.000.000. Þá hafi komið fram að með viðaukunum hafi þær breytingar orðið á viðskiptasamningnum að grein 1.2. hafi hljóðað þannig að varnaraðili hafi til reiðu fyrir sóknaraðila reikningslánalínu að fjárhæð kr. 6.900.000. Viðaukinn hafi því aðeins tilgreint lánið í íslenskum krónum og engin tilvísun sé í viðaukanum til erlendra mynta.

Sóknaraðili vísar til þess að samkvæmt grein 4.5. í viðskiptasamningnum hafi verið tilgreint að lán hafi átt að greiðast út til sóknaraðila miðað við kaupgengi myntar á útborgunardegi. Hins vegar telur sóknaraðili að hafi raunverulega verið um lánsamning um erlenda mynt að ræða, þá hafi tilgreining á gengi mynta verið þýðingarlaus. Slík

tilvísun hafi aðeins geta haft þýðingu þegar að skuldbinding hafi verið miðuð við annan gjaldmiðil, í þessu tilviki íslenska krónu.

Í viðauka við viðskiptasamninginn, dags. 25. júní 2008, sé að finna sömu upphafsorð og gert hafi verið grein frá. Við þau upphafsorð hafi eftirfarandi setning bæst við: „*Hámarksskuld samningsins nú er kr. 6.900.000.-.*“ Sambærilegar breytingar hafi verið gerðar á grein 2.1. og með viðauka dags. 10. janúar 2008, en tilgreind fjárhæð reikningslánalínunnar hafi verið kr. 10.000.000. Þar að auki hafi verið tilgreint að samningurinn hafi verið að fullu ádreginn. Viðaukinn hafi tilgreint lánið aðeins í íslenskum krónum og hafi engin tilvísun verið í honum til erlendra mynta. Viðauki dags. 1. apríl 2009, hafi verið efnislega samhljóða viðauka dags. 25. júní 2008 sem hafi varðað tilvísanir til lánsins. Viðaukinn hafi verið að sama marki brenndur og fyrri viðaukar, þ.e. viðaukinn hafi aðeins tilgreint lán í íslenskum krónum og engin tilvísun hafi verið í honum til erlendra mynta. Viðauki dags. 21. apríl 2010, hafi verið frábrugðinn fyrri viðaukum að því leyti að þar hafi engin tilvísun verið til lánsins, hvorki í íslenskum krónum, né erlendum myntum.

Öll skjalagerð í tengslum við þessa lánveitingu hafi stafað frá varnaraðila og sé því öll því marki brennd að lánið og lánsheimild sóknaraðila hafi verið tilgreind í íslenskum krónum sem hafi eindregið bent til þess, að mati sóknaraðila, að um lán í íslenskum krónum hafi verið að ræða, en ekki lán í erlendri mynt.

Hvað varðar skuldbindingu sóknaraðila samkvæmt ákvæðum viðskiptasamningsins þá hafi verið kveðið á um það í grein 7 hvernig endurgreiðslu lánsins hafi átt að vera. Þar segir: „*Afborganir, vexti og dráttarvexti eða aðrar greiðslur skal greiða í íslenskum krónum samkvæmt sölugengi bankans á gjalddaga.*“ Greiðsluskuldbinding sóknaraðila hafi því verið í íslenskum krónum og hafi honum því ávallt borið að greiða varnaraðila íslenskar krónur, óháð því hvort og þá hvaða erlendar myntir sóknaraðila hafi verið afhentar. Gengi evru gagnvart krónu hafi ráðið því hversu margar krónur sóknaraðila hafi borið að greiða varnaraðila. Hafi mat sóknaraðila því verið það, að lánið hafi verið í íslenskum krónum bundið gengi evru til verðtryggingar.

Sóknaraðili hafi fengið afhentar evrur þegar hann hafi dregið á reikningslánalínuna í fyrsta sinn. Sóknaraðili telur hins vegar að það hafi ekki haft áhrif á mat á því hvort lánið hafi talist í íslenskum krónum eða erlendri mynt. Skuldbinding sóknaraðila gagnvart varnaraðila hafi alltaf verið í íslenskum krónum óháð því hvaða myntir sóknaraðili hafi fengið afhentar við ádrátt reikningslánalínunnar. Sú skuldbinding sóknaraðila hafi tekið breytingum í samræmi við breytingar á gengi evru gagnvart krónu. Ef gengi krónunnar gagnvart evru hefði veikst, eins og raunin varð, hafi sóknaraðila borið að greiða varnaraðila fleiri krónur en hann hafi fengið að láni. Í raun telur sóknaraðili að þessu hafi mátt jafna við lánssamning með innbyggðum gjaldeyrisviðskiptum. Sóknaraðili hafi geta valið, að einhverju marki, hvaða myntir hann hafi geta fengið afhentar við ádrátt reikningslánalínunnar en það hafi ekki haft nein áhrif á skuldbindingar sóknaraðila, þar sem þær hafi alltaf verið í íslenskum krónum.

Þá telur sóknaraðili síðasta málslið greinar 7.1. ekki hafa haft þýðingu við mat á því hvort lánið hafi verið í íslenskum krónum eða erlendri mynt. Það eitt að lánasamningur um lán sem hafi átt að vera í erlendri mynt, hafi þurft að veita sérstaka heimild til að greiða lánið í erlendri mynt, hafi leitt töluverðrar líkur á því að lánið hafi í raun og veru, verið í íslenskum krónum. Að mati sóknaraðila hafi þessi heimild verið þýðingarlaus ef lánið hafi raunverulega verið í erlendri mynt, enda hafi þá efnaskylda sóknaraðila verið í erlendri mynt, en ekki íslenskum krónum. Sóknaraðili telur að ef um lán í erlendri mynt hafi verið að ræða, hafi heimildum og skyldum skv. grein 7.1. verið öfugt farið. Það hafi þá verið skylda að greiða lánið tilbaka í erlendri mynt, enda hafi

lánið verið í erlendri mynt, en sóknaraðili hafi haft heimild til að endurgreiða lánið í íslenskum krónum. Ákvæði greinar 7.1., líkt og önnur skjalagerð í tengslum við þetta lán, hafi eindregið bent til þess að lánið hafi verið í íslenskum krónum og hafi verið bundið gengi evru til verðtryggingar. Slík verðtrygging sé ekki heimil skv. VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Þá vísar sóknaraðili til fordæma Hæstaréttar Íslands í málum sem varði meinta ólögsmæta verðtryggingu m.v. gengi erlendra gjaldmiðla þar sem það hafi að einhverju leyti verið byggt á því hvernig efndir samningsskyldna hafi farið fram. Hæstiréttur hafi komist að þeirri niðurstöðu að efndir lántaka í íslenskum krónum hafi ekki geta einar og sér ráðið úrslitum um hvort lán hafi talist í erlendri mynt eða íslenskum krónum. Sóknaraðili telur sig hafa efnt sínar greiðsluskuldbindingar samkvæmt viðskiptasamningnum í íslenskum krónum.

Sóknaraðili telur að þar sem að efndir í íslenskum krónum hafi grundvallast eingöngu á samningsbundinni skyldu til að greiða íslenskar krónur, hafi það eitt og sér ráðið úrslitum við mat á því að lánið hafi talist vera í íslenskum krónum og hafi verið bundið gengi erlends gjaldmiðils til verðtryggingar. Greiðsluskuldbinding sóknaraðila hafi ávallt verið, samkvæmt skýru orðalagi viðskiptasamningsins, í íslenskum krónum. Greiðsluskuldbinding sóknaraðila hafi tekið breytingum í samræmi við breytingar á gengi evru gagnvart krónu. Slíkar breytingar á greiðsluskuldbindingu láns hafi ekki geta talist annað en verðtrygging í skilningi VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu og verðtrygging m.v. gengi erlendra gjaldmiðla sé óheimil samkvæmt áðurnefndum VI. kafla laga um vexti og verðtryggingu.

Sóknaraðili telur með hliðsjón af öllu framangreindu, að það sé ljóst að lán á grundvelli viðskiptasamnings um reikningslánalínu nr. X, hafi verið í íslenskum krónum bundið gengi evru til verðtryggingar. Af því leiði að við uppgreiðslu lánsins m.v. þann 30. júlí 2010, hafi sóknaraðili ofgreitt varnaraðila fjárhæð sem hafi numið hinni ólögsmætu gengistryggingu. Hafi sóknaraðili því gert þær kröfur að viðurkennt verði að lán á grundvelli viðskiptasamnings um reikningslánalínu nr. X hafi verið í íslenskum krónum og verðtryggt í andstöðu við fyrirmæli VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Þar að auki krefst sóknaraðili viðurkenningar á því að varnaraðila beri að endurreikna lánið, í samræmi við viðeigandi fordæmi Hæstaréttar Íslands og standi sóknaraðila skil á þeirri ofgreiðslu sem hafi verið innt af hendi við uppgreiðslu lánsins.

Í viðbótarathugasemdum sóknaraðila mótmælir hann meintum aðildarskorti varnaraðila að kvörtun þessari, þar sem varnaraðili hafi tekið við kröfuréttindum á hendur sóknaraðila þann 9. október 2008. Þau kröfuréttindi hafi verið bundin gengi erlends gjaldmiðils til verðtryggingar í andstöðu við heimildir VI. kafla laga um vexti og verðtryggingu og hafi þar engu breytt um þó að varnaraðili hafi ekki verið upphaflegur lánveitandi. Jafnvel þótt fallist verði á þann rökstuðning varnaraðila að hver framlenging hins umþætta láns hafi falið í sér uppgjör og lok þeirra kröfuréttinda sem hafi verið að framlengja og að ný kröfuréttindi hafi stofnast, hafi það hins vegar ekki leitt til þess að varnaraðili hafi ekki verið réttur aðili að þessari kvörtun. Varnaraðili hafi tekið við kröfuréttindum sem hafi verið verðtryggð í andstöðu við lagaheimildir og hafi sú verðtrygging leitt til þess að sóknaraðili hafi ofgreitt varnaraðila. Sóknaraðili vísar til dóms Hæstaréttar í máli nr. 407/2014 þessu til stuðnings.

Sóknaraðili telur að í umfjöllun varnaraðila um eðli hins umþætta samnings hafi töluverðs misskilnings gætt. Í raun sé takmarkaður eðlismunur á hinni umþætta reikningslánalínu og eiginlegum lánasamningum. Tilgangurinn með reikningslánalínum sé oft sá að veita lántaka aðgang að lánsfjármagni sem lántaki geti dregið á eftir þörfum, ekki ósvipað yfirdráttarheimild. Þannig geti lántaki í raun tekið mörg lán á grundvelli sama lánasamnings öfugt við eiginlega lánasamninga þar sem algengara sé

að lán séu greidd út í einu lagi. Sóknaraðili telur óhætt að fullyrða að óalgengt sé að lánasamningar feli í sér annað en loforð lántaka um að taka lán og loforð lánveitanda um að veita lán og því hafi þeir ekki að geyma einhliða yfirlýsingar um skuld lántaka við lánveitanda. Sóknaraðili telur því umfjöllun varnaraðila um þetta þýðingarlitla við úrlausn ágreiningsins og telur að í máli þessu sé enginn eðlismunur á hinni umþrættu reikningslánalínu og eiginlegum lánasamningum, sérstaklega í ljósi þess að aðeins hafi einu sinni verið dregið á reikningslánalínuna. Hin umþrætta reikningslánalína, líkt og aðrir lánasamningar, hafi kveðið á um skilmála lánveitingar og þeirra skuldbindinga sem hafi stofnast á grundvelli hans. Að mati sóknaraðila sé það eina sem sé ólíkt við eiginlega lánasamninga það, að gjalddagi hafi ekki verið sérstaklega tilgreindur í reikningslánalínunni að öðru leyti en hann hafi átt að vera innan gildistíma samningsins.

Varnaraðili hafi tilgreint að aðeins í fyrstu ádráttarbeiðninni hafi ekki verið tilgreint með nákvæmum hætti um hina meintu erlendu skuldbindingu heldur aðeins hlutfall. Sú ádráttarbeiðni hafi verið eina raunverulega ádráttarbeiðnin, enda hafi í öðrum tilvikum aðeins verið framlenging á lánveitingunni. Það hafi því aðeins verið á grundvelli þeirrar ádráttarbeiðni, þar sem ekki hafi verið tilgreind nákvæm fjárhæð í erlendri mynt sem sóknaraðila hafi verið veitt lán.

Sóknaraðili vísar til þess að varnaraðili hafi tekið það fram sem málsástæðu að sóknaraðili hafi innt af hendi greiðslur í erlendri mynt. Sóknaraðili telur að þetta sé einfaldlega rangt. Hin umþrætta reikningslánalína hafi lagt þá skyldu á sóknaraðila að endurgreiða lán sem hafi verið veitt á grundvelli hennar með íslenskum krónum og sóknaraðili hafi efnt þá skyldu sem hafi verið lögð á hann í samræmi við orðanna hljóðan. Hin umþrætta reikningslánalína hafi vissulega að geyma ákvæði sem hafi heimilað sóknaraðila að endurgreiða lánið í erlendri mynt, en skyldan hafi ávallt verið sú að greiða íslenskar krónur.

Einnig hafi varnaraðili vísað í dóm Hæstaréttar í máli nr. 66/2012, og með honum telur varnaraðili að Hæstiréttur hafi sýnt fram á að samningsaðilar hafi samið á þann veg að efna bæri skyldur með greiðslum í erlendum myntum. Sóknaraðili telur að þessu sé einmitt öfugt farið í þessu máli. Skuldbinding sóknaraðila samkvæmt hinni umþrættu reikningslánalínu hafi ávallt verið í íslenskum krónum. Þar að auki hafi þeir viðaukar sem hafi verið gerðir við hina umþrættu reikningslánalínu einungis haft þá vísbendingu að um lán í íslenskum krónum hafi verið að ræða, enda hafi hvergi verið vikið að erlendum myntum í viðaukunum. Sóknaraðili hafi því ekki fengið annað séð en að framangreint dómafordæmi hafi rennt stoðum undir málatilbúnað sinn, en ekki varnaraðila.

Þar að auki telur varnaraðili að fyrri störf sóknaraðila hafi haft eitthvað vægi við túlkun hinnar umþrættu reikningslánalínu. Sóknaraðili byggir málatilbúnað sinn eingöngu á skýrum ákvæðum reikningslánalínunnar og þeim viðaukum sem hafi verið gerðir við hana. Skjöl þessi hafi stafað einhliða frá varnaraðila, eða eftir atvikum forvera hans, og hafi sóknaraðili ekki haft neina aðkomu að þeirri skjalagerð. Þar að auki hafi sóknaraðili ekki fengið séð hvernig fyrri störf hans geti leitt til þess að horfa eigi framhjá að verðtrygging lánsins sé í andstöðu við lagaheimildir. Að sama skapi geti tölvupóstur sóknaraðila dags. 29. júní 2007, ekki haft úrslitapýðingu við túlkun samnings sem stafi einhliða frá fjármálafyrirtæki sem sé í yfirburðarstöðu gagnvart sóknaraðila. Í tölvupóstinum hafi eingöngu komið fram ósk sóknaraðila, en varnaraðili hafi alfarið séð um útfærslu á lánveitingunni og skjalagerð í tengslum við hana. Verði varnaraðili því einn að bera hallann af því að skilmálar lánsins hafi stangast á við heimildir laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Að lokum vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 463/2013. Atvik máls hafi verið um frekari endurkröfurétt lántaka eftir að það hafi verið búið að endurreikna

lán hans. Í málinu hafi verið komist að þeirri niðurstöðu að lítill aðstöðumunur hafi verið á lánveitanda og lántaka. Sú niðurstaða hafi þó ekki leitt til þess að hin ólögmæta verðtrygging lánskuldbindinga hafi verið heimil, en hafi haft áhrif á frekari endurkröfurétt lántaka. Sóknaraðili vísar því til þess að hann fái ekki séð hvaða þýðingu fyrri störf hans hafi við úrlausn þessa ágreinings.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir kröfu sína á því að kröfum sóknaraðila verði hafnað í fyrsta lagi vegna aðildarskorts hvað varði lán samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 5. júlí 2007 og 10. janúar 2008.

Um samning um svonefnda reikningslánalínu hafi verið að ræða. Samkvæmt orðalagi samningsins hafi hann einungis verið rammi utan um lánsviðskipti aðila sem varnaraðili hafi skuldbundið sig til að veita sóknaraðila aðgang að. Ljóst sé að hver lánshluti hafi talist sjálfstætt lán sem hafi markast af þeim ramma sem samningurinn hafi sett, sbr. grein 3.1. í samningnum og til hliðsjónar dóm Hæstaréttar frá 27. mars 2014 í máli nr. 734/2013. Í ljósi þessa sé ljóst að viðskiptasamningurinn hafi ekki verið sjálfstætt lán heldur verði að líta á hverja lánsbeiðni og útborgun sem sjálfstæða lántöku og löggerning. Þá liggi fyrir að lán samkvæmt lánsbeiðni, dags. 5. júlí 2007, hafi verið gert upp þann 10. janúar 2008, og lán samkvæmt lánsbeiðni, dags. 10. janúar 2008, hafi verið gert upp þann 10. júlí 2008. Varnaraðili hafi ekki verið stofnaður fyrr en 9. október 2008 og hafi hann eingöngu tekið við tilteknum eignum og skuldbindingum frá F. Uppgerð lán hafi eðlilega ekki verið þar á meðal. Ekkert réttarsamband sé því á milli sóknaraðila og varnaraðila hvað varði framangreind lán. Á grundvelli ákvörðunar Fjármálaeftirlitsins um ráðstöfun eigna og skulda F, dags. 9. október 2008, hafi varnaraðili á hinn bóginn tekið við réttindum og skyldum samkvæmt lánsbeiðni, dags. 25. júní 2008, sem hafi verið með gjalddaga 10. júlí 2009, og þá sé óumdeilt að hann hafi verið aðili að lánnum samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 1. apríl 2009 og 21. apríl 2010.

Í ljósi framangreinds liggi þannig fyrir að varnaraðili hafi enga aðild að mati á lögmæti skuldbindinga samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 5. júlí 2007 og 10. janúar 2008. Þannig verði sóknaraðili að beina kröfum sínum að því leyti að forvera varnaraðila, telji hann að um ólögmæt lán sé að ræða.

Verði af einhverjum ástæðum ekki fallist á framangreinda kröfu vegna aðildarskorts þá byggir varnaraðili kröfu sína til vara á því að skuldbindingar sóknaraðila hafi verið í erlendri mynt og falli þess vegna utan gildissviðs VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Varnaraðili vísar einkum til 1. mgr. 13. gr. laganna þar sem kveðið sé á um að ákvæði kaflans taki eingöngu til skuldbindinga í íslenskum krónum.

Þegar metið sé hvort umþrættur viðskiptasamningur sóknaraðila við varnaraðila hafi verið um lán á fjárhæð í íslenskum krónum sem bundin hafi verið við gengi erlends gjaldmiðils í andstöðu við ákvæði 13. og 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, verði að gæta að því að ekki hafi verið um eiginlegan lánsamning að ræða heldur hafi hann verið samkvæmt fyrirsögn og efni sínu um svonefnda lánalínu sem varnaraðili hafi skuldbundið sig til að veita sóknaraðila aðgang að. Samningurinn hafi hvorki að geyma yfirlýsingu sóknaraðila um að hann hafi staðið í tiltekinni skuld við varnaraðila, né hafi hann myndað kröfuréttindi varnaraðila á hendur sóknaraðila. Í samningnum hafi á hinn bóginn verið settur rammi um lánsviðskipti aðila, m.a. með ákvæðum um útborgun hugsanlegs láns, endurgreiðslu þess og vexti af því, ef til þess

kæmi að sóknaraðili myndi láta reyna á rétt sinn til að taka lán á grundvelli samningsins. Í þessu ljósi hafi það eitt, út af fyrir sig, ekki getað skipt máli að heildarumfang lánsviðskiptanna hafi verið afmarkað í samningnum með tilgreiningu á jafngildi fjárhæðar í íslenskum krónum. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 25. október 2010 í máli nr. 19/2012 og dóms héraðsdóms Reykjavíkur frá 24. febrúar 2014 í máli nr. E-2927/2013.

Þá bendir varnaraðili á að í inngangsorðum samningsins hafi varnaraðili samþykkt að veita sóknaraðila rekstrarfjármögnun í formi reikningslánalínu að fjárhæð kr. 20.000.000 „í þeim erlendu myntum sem bankinn [ætti] viðskipti með“. Í samræmi við þetta hafi sérstaklega verið kveðið á um það í grein 2.2. í samningnum að sóknaraðila hafi verið heimilt að taka lán hjá varnaraðila „í öllum algengum erlendum gjaldmiðlum sem bankinn [ætti] viðskipti með“. Þannig hafi ekki farið á milli mála að viðskiptasamningurinn hafi falið í sér að sóknaraðili hafi geta stofnað til lánskuldbindinga gagnvart varnaraðila í erlendum myntum enda hafi hann á annað borð kosið að nýta sér lánsheimildina. Á hinn bóginn sé hvergi minnst á möguleika sóknaraðila til að stofna til lánskuldbindinga í íslenskum krónum.

Varnaraðili vísar jafnframt til þess að í málinu liggi fyrir lánsbeiðnir í tengslum við hvern ádrátt eða lán sem sóknaraðili hafi stofnað til, til staðfestingar á efni lánsviðskipta hverju sinni. Skuldbindingar sóknaraðila sem hafi farið yfir til varnaraðila, þ.e. lán samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 25. júní 2008, 1. apríl 2009 og 21. apríl 2010, hafi verið nákvæmlega tilgreindar í hinni erlendu mynt í umræddum lánsbeiðnum. Sama hafi gilt um skuldbindingu sóknaraðila samkvæmt lánsbeiðni, dags. 10. janúar 2008, en í fyrstu lánsbeiðninni, dags. 5. júlí 2007, hafi hlutfall þeirrar erlendu myntar sem sóknaraðili hafi óskað eftir að fá að láni einungis verið tilgreint. Í þessu sambandi verði þó að líta til þess að lánið samkvæmt fyrstu lánsbeiðninni, sem hafi verið að fjárhæð EUR 144.630,59, hafi verið greitt út á gjaldeyrisreikning sóknaraðila, en Hæstiréttur hafi margsinnis staðfest að um erlent lán sé að ræða þegar lántaki hafi fengið andvirði lánsamnings greitt út í erlendum myntum. Í þessu sambandi verði jafnframt að líta til þess að í beiðnum sóknaraðila um framlengingu lánsins sé eina tilgreining lánsfjárhæðarinnar hverju sinni í erlendri mynt, þ.e. evrum, en umræddar lánsbeiðnir hafi veitt ótvírætt vísbendingu um það viðhorf samningsaðila að skuldbinding sóknaraðila hafi verið í evrum. Sé það jafnframt í samræmi við það hvernig lánsfjárhæðin hafi verið greidd sóknaraðila í upphafi. Þessu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 14. nóvember 2013 í máli nr. 337/2013 en þar hafi verið fallist á að samningsformið hafi verið eins og það sem fjallað hafi verið um í dómi Hæstaréttar frá 9. júní 2011 í máli nr. 155/2011. Á hinn bóginn hafi lánsfjárhæðin verið greidd út í evrum auk þess sem eftirstöðvar lánsins hafi verið tilgreindar í evrum í fimm viðaukum sem hafi verið gerðir við lánsamninginn. Hæstiréttur hafi talið að viðaukarnir hafi veitt vísbendingu um það viðhorf samningsaðila að lánið hafi verið veitt í evrum. Hafi það jafnframt verið í samræmi við það hvernig lánsfjárhæðin hafi verið greidd lántaka. Varnaraðili telur að sömu sjónarmið hafi átt við í þessu máli, enda sé vandséð hvaða tilgangi það hafi þjónað að tilgreina lánsfjárhæðina í erlendri mynt í beiðnum um framlengingu hafi skuldbindingin í reynd verið í íslenskum krónum.

Varnaraðili bendir enn fremur á að í viðskiptasamningnum sé kveðið á um að lán á grundvelli hans hafi átt að bera LIBOR-vexti ásamt föstu vaxtaálagi. Í áður nefndum lánsbeiðnum hafi vextir jafnframt verið tilgreindir LIBOR-vextir af lánsfjárhæðinni hverju sinni ásamt föstu vaxtaálagi. Framangreint hafi með engu móti fengist samrýmst því að um lán í íslenskum krónum hafi verið að ræða, heldur hafi það þvert á móti borið skýrlega með sér að lánskuldbindingar sóknaraðila hafi verið í erlendri mynt.

Þá sé einnig til þess að líta að afborganir af lánum sóknaraðila hafi verið greiddar í hinni erlendu lánsmynt. Engu máli hafi skipt þótt reikningur sóknaraðila í íslenskum krónum hafi verið skuldfærðar fyrir greiðslu afborgunar í janúar 2008 því íslensku krónurnar hafi síðan verið notaðar til að kaupa hinu erlendu lánsmynt dags. 10. janúar 2008. Sama hafi gilt um ráðstöfun andvirðis nýrra veðskuldabréfa í júlí 2010, dags. 30. júlí 2010. Erlend mynt hafi því skipt um hendur að þessu leyti í viðskiptum aðila. Þá hafi allar færslur í kerfum varnaraðila, sem hafi varðað uppgreiðslu leggja og útgreiðslur vegna stofnunar nýrra leggja vegna framlengingar, höfuðstól og vexti í evrum. Því mótmælir varnaraðili sérstaklega þeirri málsástæðu sóknaraðila að grein 7.1. í viðskiptasamningnum hafi gefið til kynna að greiðsluskuldbinding sóknaraðila hafi verið í íslenskum krónum. Hið rétta sé að sóknaraðili hafi í hverju sinni átt val um það hvort hann hafi greitt lánshluta í íslenskum krónum eða í lántökumyntum. Ef hann hafi kosið að greiða í íslenskum krónum hafi átt að miðað við sölugengi varnaraðila á gjalddaga en ástæða þess sé sú að ef sóknaraðili hafi greitt í íslenskum krónum, hafi hann í raun keypt hina erlendu mynt af varnaraðila til að greiða lánshluta.

Framangreindu til viðbótar bendir varnaraðili á að ekki hafi skipt máli þótt talið væri að sóknaraðili hafi greitt afborgarnir af lánum sínum í íslenskum krónum þar sem ljóst sé að aðilar hafi samið á þann veg að skyldur bæri að efna með því að fjárhæðir í erlendum gjaldmiðlum skiptu um hendur. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 1. nóvember 2012 í máli nr. 66/2012, en þar hafi dómurinn fallist á að lánið hafi verið í erlendum myntum þar sem talið hafi verið sýnt fram á að samningsaðilar hafi samið á þann veg að skyldur hafi borið að efna með því að fjárhæðir í erlendum gjaldmiðlum hafi skipt um hendur enda þótt lántaki hafi greitt afborganir af skuld sinni í íslenskum krónum. Varnaraðili vísar einnig til áðurnefnds dóms Hæstaréttar frá 14. nóvember 2013 í máli nr. 337/2013. Þar hafi dómurinn talið að ætlan samningsaðila hafi verið sú að greiðslur á gjalddaga lánsins yrðu í íslenskum krónum, svo sem raunin hafi orðið, að því leyti sem greiðslur hafi verið inntar af hendi. Hins vegar hafi lánsfjárhæðin verið greidd út í evrum auk þess sem eftirstöðvar lánsins hafi í öllum tilvikum verið tilgreindar í evrum í þeim fimm viðaukum sem gerðir hafi verið við lánsamninginn. Hafi viðaukarnir veitt vísbendingu um það viðhorf samningsaðila að lánið hafi verið veitt í evrum og hafi það verið til samræmis við það hvernig lánsfjárhæðin hafi verið greidd til sóknaraðila. Að því gættu hafi það ekki ráðið úrslitum að sóknaraðila hafi samkvæmt samningnum verið heimilt að inna afborganir af hendi í íslenskum krónum. Hafi því þannig verið hafnað að lánið hafi farið í bága við 14., sbr. 13. gr. laga nr. 38/2001.

Loks telur varnaraðili að við mat á því um hvers konar skuldbindingu hafi verið að ræða verði að horfa til grundvallarreglu samningaréttar um samningsfrelsi aðila, en af henni hafi m.a. leitt að allar undantekningar frá henni verði að túlka þröngt. Eins skiptir máli að báðir aðilar hafi talist sérfróðir í lánaviðskiptum, en sóknaraðili hafi verið starfsmaður varnaraðila frá árinu 1997 til 2010 og hafi m.a. gengt starfi útibússtjóra, svæðisstjóra og forstöðumanns á fyrirtækjasviði varnaraðila. Sú staðreynd hafi hlotið að mæla gegn því að viðskiptasamningi aðila hafi verið gefin önnur merking en ætlun þeirra hafi bersýnilega staðið til, sbr. skýr ákvæði viðskiptasamningsins, lánsbeiðnir og tölvubréf, dags. 29. júní 2007, sem áður hafi verið vísað til, en líkt og þar hafi komið fram, hafi sóknaraðili óskað eftir láni í erlendri mynt.

Að öllu framangreindu virtu, bæði um einstök atriði og að samanlögðu, telur varnaraðili, þ.á.m. samkvæmt skýrum fordæmum Hæstaréttar, að skuldbindingar þær sem hér hafi verið rætt um, hafi að sönnu verið í erlendri mynt. Beri því að hafna kröfum sóknaraðila.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort lán sóknaraðila hjá varnaraðila á grundvelli viðskiptasamnings um reikningslánalínu nr. X hafi verið í íslenskum krónum og bundið gengi evru til verðtryggingar, eða hvort skuldbindingarnar hafi verið í erlendri mynt.

Varnaraðili krefst frávísunar á kröfu sóknaraðila vegna aðildarskorts þar sem varnaraðili hafi ekki verið stofnaður fyrr en 9. október 2008 og hafi hann því eingöngu tekið við tilteknum eignum og skuldbindingum frá forvera varnaraðila og hafi uppgærd lán ekki verið þar á meðal.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 734/2013, taldi rétturinn að „*hver lánshluti, sem þannig var stofnað til, var sjálfstætt lán er markaðist af þeim ramma sem samningurinn setti, sbr. grein 3.1 í samningnum.*“ Þar sem hvert lán verður samkvæmt þessu talið vera sjálfstæð eining, verður fallist á það með varnaraðila að hann eigi ekki aðild að ágreiningi um uppgjör eða endurreikning þeirra lána sem greidd voru upp fyrir stofnun varnaraðila 9. október 2008. Verður því sóknaraðili að beina kröfum um lögmæti skuldbindinga samkvæmt þeim að forvera varnaraðila. Fallist er því á frávísunarkröfu varnaraðila hvað varðar lán samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 5. júlí 2007 og 10. janúar 2008.

Hvað varðar síðari lán, þ.e. samkvæmt lánsbeiðni dags. 25. júní 2008, sem var með gjalddaga 10. júlí 2009, þá er óumdeilt að varnaraðili var aðili að þeim lánaviðskiptum. Því verða þau tekin til efnislegrar meðferðar.

Sóknaraðili krefst þess að viðurkennt verði að lán á grundvelli umrædds viðskiptasamnings hafi verið í íslenskum krónum og bundin gengi evru til verðtryggingar í andstöðu við VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Einnig krefst sóknaraðili þess að varnaraðili endurreikni til samræmis við fordæmi Hæstaréttar Íslands og endurgreiði sóknaraðila þá fjármuni sem ofgreiddir hafi verið vegna hinnar ólögmætu verðtryggingar við uppgreiðslu lánsins.

Í umræddum viðskiptasamningi kom fram að að innan þeirra marka væri sóknaraðila heimilt að taka lán hjá varnaraðila í öllum algengum erlendum gjaldmiðlum sem varnaraðili ætti viðskipti með. Í grein 7.1. var mælt fyrir um það að afborganir, vexti og dráttarvexti eða aðrar greiðslur skyldi greiða í íslenskum krónum samkvæmt sölugengi varnaraðila á gjalddaga. Þó var einnig kveðið á um það að lántaka væri einnig heimilt að greiða í lántökumyntum. Samkvæmt lánsbeiðni dags. 25. júní 2008 var mynt og upphæð tilgreind sem „EUR 76.062,18“ og samkvæmt lánsbeiðni 1. apríl 2009 var mynt og upphæð tilgreind sem „EUR 82.329,52“ ásamt því að vaxtakjör voru LIBOR vextir. Af framangreindu, og þeim dómum Hæstaréttar sem fjallað hafa um lánsviðskipti innan ramma samninga um lánalínur, verður að telja ljóst að um lán í erlendri mynt hafi verið að ræða. Verður kröfum sóknaraðila sem byggja á því að viðskiptasamningurinn hafi verið í íslenskum krónum og bundinn gengi evru til verðtryggingar, hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur F, hvað varðar lán samkvæmt lánsbeiðnum, dags. 5. júlí 2007 og 10. janúar 2008, er vísað frá.

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur F, hvað varðar aðrar lánsbeiðnir en þær sem vísað er frá samkvæmt reikningslánalínu númer X, er hafnað.

Reykjavík, 12. júní 2015.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Oddur Ólason

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Unnur Erla Jónsdóttir